

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

10.04.2019

м.Київ

№ 114

Про хід реалізації
Концепції розвитку НАН України
на 2014–2023 рр. та затвердження
плану заходів з її виконання
на період 2019–2023 рр.

Розглянувши та обговоривши інформацію головного вченого секретаря НАН України академіка НАН України В.Л.Богданова про хід реалізації Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. (далі – Концепція) та затвердження плану заходів з її виконання на період 2019–2023 рр., Президія НАН України відзначає, що протягом 2014–2018 рр. виконано значну частину заходів, передбачених Концепцією, що сприяло вдосконаленню діяльності Академії, збільшенню її внеску у забезпечення ефективного економічного і соціального розвитку України, обороноздатності та національної безпеки.

Концепцію було схвалено постановою Президії НАН України від 25.12.2013 № 187 відповідно до рішення сесії Загальних зборів НАН України від 18 квітня 2013 р. З метою забезпечення її виконання Президія НАН України постановою від 07.05.2014 № 107 затвердила план на 2014 рік та на перспективу до 2018 року з реалізації завдань і заходів Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. (далі – План реалізації Концепції). Протягом 2014–2018 рр. зусиллями секцій, відділень та установ Академії досягнуто значних результатів за визначеними цими документами стратегічними напрямками розвитку Академії.

Першочергове значення надавалось забезпеченню повної та ефективної реалізації статусу НАН України як вищої державної наукової організації, насамперед організації та проведенню наукових досліджень, здійсненню наукового прогнозування та отримання експертної оцінки розвитку економіки, суспільства, науки і технологій. Відповідно до нового Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» при НАН України створено Міжвідомчу раду з координації

фундаментальних і прикладних досліджень в Україні, забезпечувалась діяльність Ради президентів академій наук України, Експертної ради з питань оцінювання тем фундаментальних науково-дослідних робіт, інших дорадчих консультативних органів Академії – наукових рад, комітетів і комісій з наукових проблем, яких налічується понад 130. Визначено та затверджено Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на період 2014–2018 рр. й на період 2019–2023 рр. Академічними установами протягом 2014–2018 рр. на замовлення різних органів державної влади надано близько 8000 експертних висновків (пропозицій, зауважень, погоджень, коментарів тощо) до нормативно-правових актів і програмних документів, інформаційно-аналітичних матеріалів (наукових оцінок, прогнозів, пропозицій і рекомендацій) з різних питань суспільного розвитку.

Вживались заходи щодо підвищення ефективності наукових досліджень, вдосконалення форм і методів їхньої організації. У 2018 році програмно-цільова і конкурсна тематика в НАН України становила понад 48,5% від загальної кількості науково-дослідних робіт. Високу ефективність засвідчили загальноакадемічні цільові наукові програми, яких нараховується 24 і переважна більшість яких є комплексними та охоплює міждисциплінарні проблеми. У реалізації завдань академічних програм у 2018 році брали участь понад 100 установ.

Вагомий внесок зроблено у розвиток інноваційної діяльності в Академії та посилення зв'язків з виробництвом. У 2016 році Президія НАН України прийняла рішення щодо реформування діяльності НАН України для ефективного наукового супроводження реалізації пріоритетів економічного розвитку держави. На його виконання визначено можливості установ НАН України щодо вирішення конкретних актуальних науково-технічних і соціально-економічних проблем галузей економіки та соціальної сфери. Налагоджено тісне співробітництво з галузевими міністерствами і відомствами, великими виробничими та фінансово-промисловими структурами. Протягом 2014–2018 рр. установи НАН України виконували роботи для понад 40 великих вітчизняних підприємств, серед яких, зокрема, КБ «Південне», «Мотор Січ», «Антонов», «Арсенал», «Павлоградський хімічний завод», «Зоря – Машпроект», «Турбоатом», Рівненська та Південноукраїнська АЕС. Розвивається співпраця з галузевими і громадськими організаціями, які сприяють інноваційному розвитку галузей виробництва. Укладено угоду між НАН України та Федерацією роботодавців України; підписано Меморандум про співпрацю між НАН України та Всеукраїнською громадською організацією «Український союз промисловців і підприємців». Започатковано цільову

науково-технічну програму «Дослідження і розробки з проблем підвищення обороноздатності і безпеки держави» на 2015–2019 рр.

Важливим напрямом реалізації Концепції було наукове забезпечення вирішення актуальних проблем розвитку регіонів. Регіональні наукові центри НАН та МОН України безпосередньо сприяли розвитку інноваційної діяльності в регіонах України, здійснюючи науково-методичний супровід розроблених за їх участю обласних програм інноваційного розвитку, а також шляхом створення елементів інноваційної інфраструктури (наукові парки, бази даних інноваційних пропозицій тощо). Виконано значний обсяг експертних досліджень, організовано ряд конференцій та семінарів з актуальних питань подальшого соціально-економічного розвитку регіонів.

Проводилась оптимізація мережі наукових установ і організацій відповідно до показників їхньої діяльності. У 2016 році прийнято рішення про доцільність припинення діяльності понад 20 наукових установ та організацій, на виконання якого припинено діяльність 7 наукових установ, ліквідовано 220 структурних підрозділів в установах. Вживались заходи щодо переміщення з непідконтрольних українській владі територій Донбасу установ Академії, збереження їхнього наукового потенціалу, налагодження ефективної роботи. Подальша оптимізація мережі наукових установ та вдосконалення їхньої структури покладається на результати оцінювання ефективності діяльності за методикою, розробленою з урахуванням іноземного досвіду та затвердженою постановою Президії НАН України від 15.03.2017 № 75. Для організаційного забезпечення процесу такого оцінювання створено спеціальний структурний підрозділ – Офіс оцінювання діяльності наукових установ НАН України. Протягом 2016–2018 рр. оцінено 94 наукові установи, в тому числі 795 їхніх підрозділів.

Подальшого розвитку набула взаємодія з освітянською галуззю. Розширилася мережа спільних науково-навчальних структур. Сьогодні працюють 12 наукових установ подвійного НАН України та МОН України підпорядкування, понад 250 спільних з освітянами лабораторій, філій кафедр, науково-навчальних центрів тощо, широко використовуючи академічний потенціал для підготовки фахівців на сучасному рівні. В 2016 році створено Київський академічний університет як державну наукову установу подвійного підпорядкування – НАН України та МОН України. Проводилася значна робота з виявлення й підтримки обдарованих і талановитих дітей у рамках діяльності Національного центру «Мала академія наук України» НАН України та МОН України.

Пріоритетне місце в діяльності Академії посідало зміцнення кадрового потенціалу наукових установ та розв'язання соціальних проблем науковців. На постійній основі вживались заходи з участі

молодих учених Академії у державних та академічних формах заохочення. В рамках бюджетної програми 6541230 «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» запроваджено нову форму підтримки молодих учених, за якою у 2018 році проведено конкурс і створено 10 молодіжних лабораторій та 20 груп. Створено Раду молодих вчених НАН України, ради молодих вчених при відділеннях, в установах Академії. В новому Статуті НАН України, ухваленому Загальними зборами НАН України у 2016 році, суттєво посилено демократичні засади академічного устрою. Для забезпечення функціонування аспірантури значна кількість установ Академії отримала ліцензії на право провадження освітньої діяльності. Реалізовано низку заходів з покращення соціального забезпечення науковців, зокрема сформовано перелік об'єктів та визначено кількість житла, яке НАН України може отримати у вигляді службових квартир за рахунок виконання інвестиційних договорів.

Проводилась постійна і наполеглива робота з фінансового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення досліджень, підвищення ефективності використання майнового комплексу Академії. У 2018 році запроваджено бюджетну програму «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень». Нова бюджетна програма спрямована на адресну підтримку пріоритетних для держави наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок й передбачає забезпечення виконання на конкурсній основі найважливіших для держави наукових досліджень і розробок, у тому числі з високим ступенем їх готовності, придбання новітнього та модернізацію існуючого унікального наукового обладнання, проведення спільних досліджень і розробок з міжнародними науковими організаціями та забезпечення участі вітчизняних дослідників у міжнародних наукових заходах, адресну підтримку наукових проектів молодих учених.

Здійснювалися послідовні кроки для подальшого розвитку науково-видавничої діяльності. Протягом 2014–2018 рр. Національна академія наук України випустила близько 3 тисяч назв наукових книг, з них майже 2,2 тис. монографій. Щороку видавалось близько 20 тис. наукових статей з них – 5,7 тис. у закордонних періодичних виданнях. НАН України є співзасновником 84 наукових журналів. Докладались зусилля для забезпечення відповідності періодичних видань до вимог міжнародних наукометричних баз. Видання Національної академії наук України становлять 60% українських видань, які входять до бази даних Scopus, і 38% тих, що входять до Web of Science Core Collection.

Вагомий внесок зроблено у зміцнення міжнародного наукового і науково-технічного співробітництва. Оновлюється договірна база, яка забезпечує двостороннє співробітництво академічних установ із

зарубіжними та міжнародними науковими центрами. На сьогодні чинними є 118 угод з академіями наук, державними установами, університетами та промисловими компаніями близько 50 країн світу. У 2016 році було підписано Рамкову угоду з підтримки дослідницької діяльності між Генеральним директором Об'єднаного дослідницького центру Європейського Союзу і НАН України, яка надає ученим Академії можливість використовувати потужну науково-технічну базу цього об'єднаного центру, що включає 6 наукових центрів та 42 дослідницькі лабораторії. Набули розвитку конкурси спільних проектів з паритетним з іноземними партнерами фінансуванням у рамках відповідних двосторонніх угод. У 2015 році започатковано конкурс спільних наукових проектів НАН України та НАН Білорусі. На 2019 рік заплановано проведення конкурсу спільних наукових проектів з Німецьким дослідницьким товариством (DFG). Створено Комісію НАН України з питань євроінтеграції, основними завданнями якої є забезпечення організаційної та координаційної підтримки участі установ НАН України у проектах програми «Горизонт 2020».

Покращено нормативно-правову базу діяльності НАН України. Приведено у відповідність до нового Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» Статут НАН України, який схвалено на сесії Загальних зборів НАН України у 2016 році. З урахуванням нового закону та Статуту НАН України розроблено й затверджено відомчі нормативні документи, що регламентують діяльність секцій, відділень та наукових установ НАН України. До відповідних органів законодавчої та виконавчої влади подані проекти законів України, нормативних актів стосовно вдосконалення правового забезпечення будівництва службового житла для працівників НАН України.

Суттєво поліпшено роботу з популяризації результатів діяльності Академії, що важливо для сприйняття науки суспільством, зростання престижу наукової праці. Здійснювалося оперативне представлення відповідних інформаційних повідомлень на офіційному веб-сайті НАН України. Регулярно провадилася робота із залучення ЗМІ – друкованих, електронних, радіо й телебачення – до важливих наукових подій і заходів, які відбувалися в НАН України й становили суспільний інтерес. Розширилось представлення Академії в інтернет-просторі, понад 11 тис. осіб відвідують її сторінку у соціальній мережі Facebook. Широке представлення в медіа отримали щорічні Всеукраїнські фестивалі науки та виставки готових до впровадження у виробництво інноваційних розробок установ НАН України. Відомості про понад 500 академічних розробок опубліковано в спеціальній довідковій серії «Перспективні науково-технічні розробки НАН України» й одночасно оприлюднено для вільного онлайн-доступу на веб-сайті НАН України. Широко висвітлювалися засобами масової інформації святкові заходи з нагоди 100-річчя НАН України.

Якісному виконанню передбачених Концепцією завдань сприяли моніторинг виконання плану реалізації Концепції, регулярний розгляд його стану на засіданнях Президії НАН України, за результатами яких він коригувався та оновлювався, а також висвітлення в засобах масової інформації результатів його здійснення. Важливе значення мали рішення Президії НАН України щодо запровадження методики оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України (постанова Президії НАН України від 15.03.2015 № 75), оптимізації мережі установ Академії (постанова Президії НАН України від 14.07.2016 № 164), реформування діяльності НАН України для ефективного наукового супроводження реалізації пріоритетів економічного розвитку держави (постанова Президії НАН України від 09.11.2016 № 233), врахування висновків і рекомендацій міжнародного аудиту системи досліджень і інновацій України (постанова Президії НАН України від 08.02.2017 № 28), започаткування нової бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень (постанова Президії НАН України від 11.07.2018 № 232). Суттєвий поштовх роботі з вдосконалення діяльності Академії надав новий Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Конкретні заходи на найближчу перспективу щодо модернізації діяльності НАН України та актуалізації Концепції розвитку Академії запропоновано робочою групою НАН України з підготовки пропозицій до проекту державної стратегії розвитку науки, технологій та інноваційної діяльності (постанова Президії НАН України від 27.03.2019 № 96).

Для визначення напрямів та заходів з подальшої реалізації Концепції важливе значення мало спільне засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та Президії НАН України з питання основних засад розвитку та державної підтримки НАН України, яке відбулося 17 жовтня 2018 року. Відповідно до рішення цього спільного засідання реалізація основних засад розвитку НАН України має відбуватися шляхом:

- подальшої концентрації фінансових, матеріально-технічних, кадрових ресурсів Академії на пріоритетних напрямках наукових досліджень і науково-технічних розробок за рахунок насамперед діючої системи регулярного оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України та її оптимізації за результатами оцінювання внутрішньої структури установ і, за необхідності, їхньої мережі;

- забезпечення високого рівня наукових досліджень, які здійснюються в установах НАН України, за рахунок перш за все ширшого застосування програмно-цільових і конкурсних засад формування наукової тематики, розвитку міждисциплінарних досліджень, а також розширення співпраці з провідними іноземними та міжнародними науковими центрами;

– актуалізації прикладних розробок установ НАН України з урахуванням реальних потреб інноваційного розвитку та підвищення обороноздатності держави, активнішої комерціалізації цих розробок за рахунок передусім посилення зв'язків із виробничою сферою, тіснішої взаємодії з галузевими міністерствами;

– поглиблення інтеграції науки та освіти за рахунок розширення існуючої мережі спільних із закладами вищої освіти навчально-наукових структур, широкого залучення науковців Академії до викладацької діяльності в освітянській галузі, експертизи освітніх програм, підготовки сучасних підручників і посібників, розвитку центрів колективного користування сучасним науковим обладнанням;

– залучення до установ НАН України талановитої молоді за рахунок розвитку та розширення системи її цільової фінансової підтримки через гранти, премії, стипендії, а також цільові програми забезпечення житлом, створення належних умов для успішної наукової праці, кар'єрного зростання;

– забезпечення повноцінного входження вчених НАН України до світового наукового співтовариства за рахунок насамперед інтеграції Академії у Європейський науковий простір (ERA) і активної участі її науковців у рамкових наукових програмах Європейського Союзу й інших міжнародних проектах;

– ефективного використання майнового комплексу та наукової інфраструктури за рахунок модернізації наукового обладнання установ НАН України, розвитку мережі центрів колективного користування науковим обладнанням, забезпечення функціонування наукових об'єктів, що становлять національне надбання.

Президія Національної академії наук України постановляє:

1. Взяти до відома інформацію про найважливіші результати реалізації протягом 2014–2018 рр. Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. (додаток 1).

Визнати в цілому успішним виконання Плану на 2014 рік та на перспективу до 2018 року з реалізації завдань і заходів Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр.

2. Затвердити План заходів на 2019–2023 рр. з реалізації Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. (далі – План на 2019–2023 рр. з реалізації Концепції) згідно з додатком 2.

3. Відповідальним за виконання і виконавцям заходів Плану на 2019–2023 рр. з реалізації Концепції, визначеним у додатку 2 до цієї постанови, забезпечити їх своєчасне та повне виконання й подання у двотижневий строк після визначеного Планом терміну відповідної інформації до Науково-організаційного відділу Президії НАН України.

4. Секціям, відділенням НАН України та підрозділам апарату Президії НАН України забезпечувати систематичну підготовку пропозицій щодо внесення змін та доповнень до зазначеного у пункті 2 цієї постанови Плану на 2019–2023 рр. з реалізації Концепції відповідно до основних засад розвитку НАН України, визначених рішенням спільного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та Президії Національної академії наук України від 17 жовтня 2018 року.

5. Науково-організаційному відділу Президії НАН України забезпечити:

– регулярний моніторинг стану виконання Плану на 2019–2023 рр. з реалізації Концепції та подання щорічно до 15 червня і 20 грудня до Президії НАН України інформації про підсумки його виконання;

– систематичну підготовку та подання на розгляд Президії НАН України пропозицій щодо оновлення Плану на 2019–2023 рр. з реалізації Концепції актуальними заходами;

– широке висвітлення в засобах масової інформації результатів реалізації Концепції.

6. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на головного вченого секретаря НАН України академіка НАН України В.Л.Богданова.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Б.Є.Патон

Головний учений секретар
Національної академії наук України
академік НАН України

В.Л.Богданов